

SÉRELEM

N É M E T H I S T V Á N

Rossz kedvvel ébredt. Ült, csak ült az ágy szélén, a szoba szokatlan csendjét épp csak érzékelte, mintegy félálomban. Aztán kábultan tapogatózni kezdett maga körül, mintha a csöndet próbálta volna elcsípni, tenyerével a gyűrött lepedőhöz szorítani, mint egy fáradtan rebbenő molylepkét. Az ébresztőóra süketen meredt rá az éjjeliszekrényről, elszórt, színes orvosságbogyók közül, szinte megmeredve, pontosan tizenkettőt mutatott. „Ez éjjélkor megállt, pedig az este fölhúztam... mintha fölhúztam volna.” Föl-emelte, megrázta. Járni kezdett. Visszaállította a helyére.

— Mária! — kiáltotta rekedten, erőteljesebben megismélte: -- Mária!

Fölemelkedett, magára rángatta gyűrött, gyümölcsle pecsétes pantallóját, ragadós és nyirkos volt, mintha egy nedves, hűvös odúba bújt volna, megborzongott. Az előszoba nagy faliorája negyed tízet mutatott. „Elaludtam”, állapította meg duzzogva, „de nem értem, miért nem ébresztett föl Mária?”

Legyintett, még csak rágódni se érdemes ezen. Máson se. Semmin. „Azzal, hogy megszülettünk, tulajdonképpen semmit se nyerünk.” A nyitott ajtón át kilépett a lugasba. Az októberi délelőtt érett, nyugodt fénye öntötte el a kertet, a kőfalakat, a faragott kőoszlopokat, Mária agyonápolta virágait. Sohasem köpött, ennek még a gondolatától is undorodott, ha mégis köpnie kellett, elfordult; elfordult, akkor is, ha egy lélek se volt a közelében, s arcát a zsebkendőjébe rejtve kitörölte, mintegy kicsente a szájából a nyálat, s zavart pillogások közepette rejtette el a zsebében. Szerinte csak a hegyeken túli dohánysvercerek és öszvérhajcsárok köpködnek. No meg, persze, a rendőrök. Őt köpni még senki se látta, esetleg csak imitálta a köpést, ezt is csak akkor, ha valamiről igen lesújtó volt a véleménye. Puttyant egyet a szájával, üres szájával,

s ezzel egyúttal visszavonhatatlan véleményét is kifejezte a világ dolgairól. „És azzal, hogy meghalunk, valójában semmit se veszünk.”

— Te kivel beszélgetsz?

— Hol vagy? — fordult az öregember a hang felé. — Kereselek.

— Itt vagyok — mondta Mária. Gyöngéden rámosolygott a férjére; nagyon vigyázott rá, el ne árulja előtte magát: megindult aggodalmát.

— Elaludtam — mondta ingerülten az öregember. — Hogy hogy nem ébresztettél...

— Aludtál, mint a tej. Nem volt szívem...

— Ez még sose fordult elő velem, föl kellett volna, hogy ébressz...

— Ne izgasd föl magadat. Nem késtél el sehonnan.

— Dehogynem. Toncsival megbeszéltük...

— Mit beszéltetek meg? — Mária már ott állt az öregember előtt, kezében egy törött szárú georginával.

— Az utat.

— Azt holnapra beszéltétek meg. — A georginával meglegyintette férje arcát. — Elaludtál, igaz, de azért nem aludtál át egy teljes napot. Ej, ej... Kihozzam ide a reggelidet? Áldott nap-sütés...

Az öregember arca hirtelen földerült, hegyezni kezdte a fülét. Sarkonfordult, s bekocogott az öreg távcsőért. A magas kőfal elé sietett, fölhágott a kőpadkára, a távcsövet a fal tetejére helyezte, elébe görnyedt. De hiába kémlelte a messzi tengert, nem fedezte föl rajta a hajót, amelynek távoli kürtjét mintha hallani vélte volna. Elszontyolodva tért vissza a lugasba. Mária már megterített.

— Elkerülnek bennünket. — Az öregember hangja fősajgó sérelem. Beleereszkedik a fonott székbe, gyümölcslé pecsétes pantallójára asztalkendőt terít. Mária mozdulatlanul áll fölötte. Szeretné a vállát megérinteni, csak biztatásként vagy hogy megnyugtassa őt, hogy egy mozdulattal kifejezze iránta azt, amit semmi mással nem tudna kifejezni, a hozzá való ragaszkodását, rebbenő aggodalmát, fölhullámzó félelmét, rátörő balsejtelmét, mindazt, ami az utóbbi időben nyugtalanítja. Mi ez? Félelem? Fél? Mitől fél? Édó, az ő drága, kedvesen mogorva Édjója még itt van. Akár a vállára is tehetné remegő kezét...

Az öregember eltolta maga elől a kávéscsészét.

— Elkerülnek bennünket — ismételte —, nem úsznak be többé a csatornába, úgy látszik, jobb nekik kint, túl a szigeteken.

— No azért a mieink beúsznak — próbálta engesztelni Mária. Ismét mosolygott, örült, hogy Édója mind megitta a tejeskávét. Mintha tükör előtt állna, néhány mozdulattal igazított hófehér fürtjein.

— Nagy ritkán — sóhajtott az öregember. — És csak némelyik. Akikben maradt még némi tisztelet ez iránt az átkozott kapitányfészek iránt. — Hirtelen hátraszegte a fejét: — Tudod, hogy nem szeretem, ha a hátam mögött állsz. Nem látlak, nem látom az arcodat.

Mária elnevette magát:

— Láttad már eleget.

Az öregember, csak úgy ültében gyöngéden megragadta Mária sovány karját, s leültette maga elé egy székre.

— Így — mondta. — Szeretem, ha mellettem vagy. Szeretem, hogy ilyen nyugodt vagy. Meg kell mondanom, hogy tulajdonképpen én téged mindig szerettelek.

— Bolondokat beszélsz — nevetett Mária, de a szeme bepárásodott. — Bolondokat beszélsz . . .

— Végül is ki kell mondanunk bizonyos dolgokat — folytatta az öregember — bizonyos dolgokat, amelyek évek hosszú során érlelődnek bennünk.

Mária tekintete elkalandozott. Hosszú, sovány karját az asztalra fektette, az üres csésze mellé, a keze fejére, mint egy nagy, megbarnult szőlőlevél, arany fényfolt hullott. Errébb a lugas nagy kőkockáira is. A vasrácsos kapu keskeny nyílásán túl a tenger nyugodt ringása. „A *nyugalom* nyugtatja meg — szorult el Mária toroka. — A *nyugalom*.”

— Azonnal jövök — mondta az öregember s fölkel. Egy szivarral tért vissza. Előkészítette, majd meggyújtotta. Kifújta a füstöt. Ő csaknem szembe ült a rácsos vaskapu keskeny nyílásával, így messzire elláthatott a tengeren, amely most valóban nyugodtan ringott, jobban mondva folyt; folyt a végtelenből a partok felé.

— Láttad, ugye, azokat a ciprusokat? — szólalt meg, a hangját szinte suttogóra fogta.

— Melyikeket? — csodálkozott rá Mária.

— Nem akarok kiabálni — suttogta —, tudod...

— Nem tudom, szívem.

— Dehogy nem! — lobbant föl. — Már hogyan tudnád. Ott fönt, az úton túl, a nyaralókban.

Mária sóhajtott: — Nem bírnám ki sírás nélkül, így inkább föl se megyek oda. Amióta az utolsó parcellát is eladtuk, nem jártam az olajfák közt. Tán nincs is ott már olajfa.

Az öregember gyanakodva fürkészte Mária megszorodott arcát.

— Sose beszéltél róla — mondta szemrehányóan.

— Minek arról beszélni... Te beszéltél róla? De én legalább hallottam a sóhajaidat, te az enyéimet sohasem hallottad? Láttam a megvert tekintetedet, ahogy dúlsz-fúlsz magadban és nem találsz a helyedet a saját házádban. — Hirtelen elcsendesedett, könnyörgő tekintetét az öregemberre függesztette: — Ne haragudj, hogy így rádszakadtam...

— Nem azért haragszom, hanem azért, mert mindent elfelejtesz. Hányszor mondogattam neked, mert kinek másnak mondhattam volna, hogy minden követ megvesznek már alólunk, betörnek az udvarunkba, alkudnak a házainkra, lesik, mikor pusztulunk el, hogy itt mindenre rátegyék a kezüket.

Szegény Édó... Mária fájdalmas, mindent megbocsátó, megértő mosollyal csüngött rajta, talán a mosolya meg fogja nyugtatni, le fogja csillapítani. Mert hiába is próbálná meggyőzni, hogy neki ilyesmiről sohasem beszélt, esetleg önmagának panaszolta föl ezeket a dolgokat, mint néha ő maga, meg bizonyára a legtöbb helybeli is, akik egy szép napon arra ébredtek, hogy idegenekké válnak ebben a nagy nyaralóhellyé duzzadt színes, eleven, hangos, lüktető kavargásban.

— Ne izgasd föl magadat, szívem, a világ halad a maga útján.

— Tudom — mondta az öregember —, de ha már annyira kedves nekik ez a hegyoldal, legalább megtanulnák tisztelni az itteni hagyományokat.

— Szűz Máriám! — csapta össze a tenyerét és kacagott fel szívből az asszony. — A saját gyerekeid se tisztelik ennek a hegyoldalnak a hagyományait, magát a hegyoldalat se, mert mind elmenekült innen, szétszóródtak az országban, a nagyvilágban.

— De mi itt maradtunk — mondta komoran, már-már fenyegetően az öregember.

Elhallgattak. Kósza szél szökött a lugasba, megzörgette a leveleket. Egy pirosra érett szőlőlevél csörögve végigsiklott a fényesre koptatott kövezeten. Aztán megint olyan csend lett, mintha örökre az is akarna maradni. A tenger áramlása is megszűnt, egy helyben ringott, finom lélegzettel, könnyű selymekendő alatt.

Az öregember mintha elbóbiskolt volna ebben a páratlan fényben. A mellén keresztbe font kézzel, lehunytt szemmel ült, vállán, sötét mellényén egy aranyló, aranyfüstös napfolttal. Mária az öregember arcát nézte, ezt a sértődött, világtól elfordult fáradt arcot, amelyen, az orvos baljóslatú fejcsóválása óta, egyre gyakrabban rajtafelejt a tekintetét. Hajnalban, ha előbb fölébred, félkönyökre dőlve lesi férje alvó arcát. És hangtalanul siratja.

— Szóval nem láttad még azokat a ciprusokat? — szólalt meg az öregember, de a szemét nem nyitotta föl.

— Melyik ciprusokat? — rebbent föl tűnődéséből Mária.

— Amelyekről beszélek.

— Nem mondtál még semmit.

Szopora pillogások közepette hirtelen fölegyenesedett.

— Most hallottam vagy csak álmodtam, hogy dudál a hajó?

— Biztos csak álmodtad... mert nem dudált.

Nem is várta meg a választ, sarkonfordult, kocogott be az öreg távcsőért. A kőfal tetején át kémlelni kezdte a tengert. Kis idő múltán csalódottan jött vissza.

— Mégiscsak álmodtam... — Közel hajolt Máriához, halkra fogott hangon mondta: — Minden új villa, nyaraló, vityilló meg számaristálló kertjébe ciprusokat ültettek. Némelyikbe hármat is. Versengenek, hogy kinek a háza előtt legyen több. Odamentem az egyikhez és megkérdeztem: tudod te, hogy ez milyen fa? Nem tudja. Valami fenyő-féle. Hol láttál te ilyen fát? Tele van vele a temető, meg a kolostor környéke. Máshol nem láttál? Nem. Miért csak azokon a helyeken láttál ilyen fákat? Azt ő nem tudja. Majd én megmondom neked és aztán tovább mondhatod a szomszédaidnak, mindenkinek, aki itt ciprust ültetett a háza elé. Mert ciprusfának hívják őket. Ezek a fák őrzik a temetőinket. Sírkertjeink komor díszei. Megannyi sötét fenség. Csak megszentelt hely illeti meg őket. Vagy tielőttemek már semmi sem szent? Hogy megmondogattam neki, leteremtettem és otthagytam.

— Jól tetted! — mondta Mária megjátszott, diadalmas mosollyal a szemében. — Jó tetted, hogy végre megmondtad. Legalább most már tudják.

— Azért is mondtam meg nekik — suttogta elégedetten az öregember és visszaült a helyére. De aztán maga is elbizonytalanodott: csakugyan megmonda-e vagy csak szerette volna megmondani? Ebben egyedül csak Mária volt bizonyos.